

MAGYAR ILIÁSZ

REGÉNY A VÉGEKRŐL. — IRTA RÁKOSI VIKTOR.

(Folytatás.)

Két óra mulva már ott volt nálunk a fürge-lábú aggastyán. Érdekes, hogy a feleségem mindig megkínálta egy csésze meleg kávéval, levessel vagy salonnával, a szerint, hogy milyen időjárásban érkezett, de örökké csak nagy disputa árán fogadta el. Mintha valami szent fogadalom ellen vétene azzal, hogy úri háznál, finomabb és válogatottabb falatokat mer enni. A remete tudott a Patek és Gyetkó czégs társas kirándulásáról és Sztrepán Jozsót bírta meg, hogy tudja meg útjuk célját. A két czimborának azonban sikerült a fűrészalom elüztől direktorát boldondá tenni, a ki aztán mikor megtudta, hogy a ladányi vásárra mennek, nem törődött velük többet. Persze, serlockholmesi megfigyeléseimet a remetének is beadtam, a ki ezeknek hallatára ugyancsak csikorgatta a fogait és bizonyosra veszem, hogy nagyon neheze esett egy józú káromkodást visszanyomni. Bocssásák meg nekem az égi hatalmak, hogy a jámbor férfit ilyesmivel me-rem gyanusítani.

... Pár nap mulva szenzációs meglepetésre virradt a két Sztregova. A két falu el volt árasztva plakátokkal, melyeket titokteljes kezek az éj leple alatt az udvarokba dobáltak be. A nyomtatvány dübörgő frázisok közt jelentette, hogy közelednek a testvérek, a kik szabadságot hoznak az ezer éve elnyomottaknak, jöletet a szegényeknek és orvosságot minden sebeire. Fogadják barátságosan őket, mert jaj annak, a ki ellenszégül. Most jött aztán az érdekesebb rész. A hódítók gazdag jutalmat ígértek mindazoknak, a kik összeesküvésekről és ellenséges szándékú készülődésekről híreket hoznak. És most jött a hetvenfontos bomba: A plakát jelentette, hogy báró Sztregovay Sámson fejére ötezer szokol van kítűzve és ezt megkapja az, a ki őt élve vagy halva a legionisták kezébe szolgáltatja. Ezen kívül megfenyegették a sztregovai népet, mondván, hogy a ki báró Sztregovay Sámson parancsainak engedelmeskedni mer, az mint áruló halállal bünhődik, aláírva Pantocsek, a 3-dik számú huszita légio kapitánya.

A plakátal kora reggel vertek föl, azonnal átrohantam vele Barnához és felolvastam neki.

— Kezdődik a harc! — kiáltott a fiú és kiugorva ágyából, villámgyorsan öltözködni kezdett, — készülj el fiú hamar és reggelizz, mert fogadok, hogy Sámson úr rögtön itt lesz.

— De kik és hogyan terjesztették el ezt a plakátot?

— Ki? Hát Patek, Gyetkó és czimboráik. A nyomtatványokat valószínűleg a multkori kirándulásuk alkalmával szereztek be és esempézték haza. A terjesztés pedig alighanem úgy történt, hogy repülőgépről dobálták le.

Tíz perc mulva már a reggelin is túl voltunk és utána rögtön a község házára siettünk egyet-mást meg tudni. És csak most láttam, hogy a nép lelke mennyire izzó és mennyire készen áll minden váratlan kitérésre. A község házában már egész tömeg embert találtunk, a kik a legnagyobb izgalom közt olvasták és magyarázták a plakátot. A hangulat még nem alakult ki, a nép meg volt zavarodva. A puhalekűek félrehúzódtak és nem mertek nyilatkozni. Itt-ott sopánkodás hangja tört ki, hogy Istenem mi vár még reánk? A temperamentumosabbak, a kikben meg volt a kezdeményezés bátorsága, belső hevüktől úgy folyton ide-oda járkáltak és néha-néha egy-egy erőteljes káromkodással könnyítették a lelkükön. De csak úgy általában szitkozódtak és még nem tudtam kivenni, hogy tulajdonképpen kit etetnek

a fenével. Legjobban meg voltak döbbenve az előkelő hivatalbéliek, a bíró, az egyház kurátora és a tanácsbéliek, a kik érezték, hogy az elővendő eseményekért őket nagyobb felelősség terheli. A községnek ezek a tagjai látható örömmel fogadták megjelenésünket, mert tudták, hogy a kik őket eddig ostromolták véleménynyilvánítás végett, most minket fognak megrohanni. Úgy is volt. A kérdések egész tömegét intézték hozzánk minden felől, egymás szájából vették ki a szót, de oly idegesek voltak, hogy feleletünket már nem tudták bevárni, hanem újra kérdeztek valamit. Mikor a legkiváncsiabbak elvégezték a kérdésös kérdések munkáját, hirtelen csönd és mozdulatlanság támadt és mindenki feszült várakozással tekintett ránk. Barna a fülembe súgta:

— Mondj nekik hamarjába egypár megnyugtató szót, igazítsd helyes irányba a véleményüket.

— Talán inkább te, Barna...
— Nem, nem, én mégis csak idegen vagyok nekik, mindjárt gyanakosznak, hogy nekem más az érdekem, mint az övék. Ha baj van, én elszökhetem innen, de te ide vagy szögezve, ezt ők nagyon jól tudják. Előre!

Hát csak ki kellett állanom és szónokolnom. A nép illetékesen meghallgatott, zavaró közbeszólások nem voltak. Mikor elvégeztem, senki se szólt semmit, csak a bíró tartotta szükségesnek megjegyezni, (ez is csupán állásánál és tekintélyénél fogva, nem mintha lett volna valami mondani valója) hogy a főtanító úr fején találta a szöveget és hogy most már a polgárok csendben és rendben várhatják az elővendőket. No, egy kijelentés mégis volt, még pedig a vén Hrabár bácsi részéről, a kiről az a legenda keringett, hogy az úgynevezett szakacsakát, a tutajosoknak kurtaszárú kicsi pipáját születése óta nem vette ki a szájából. Oda állt elé, a pipát most se vette ki, csak úgy a felszájával beszélt, mondván:

— Megértettük a szép szót főtanító uram, de egyebet is látunk. Látjuk ezt a röplő masinát itt fölöttünk, a ki többet ér nekünk minden szónál, mert az istennyilat hajtálja annak a nyaka közé, a ki minket bánítani akar.

Hrabár bácsinak ez az okos ötlete többet használt az én megnyugtató beszédemnél és mindenféle bírói kijelentésnél. A nép mintegy varázsütésre magához tért és jó kedve támadt. Miféle ellenség merné Sztregovára betenni a lábát, mikor tudja, hogy ilyen ördögös masina védelmezi? A vidám hangulatot még fokozta a két éjjeli ór megérkezése, a kiket a bíró hivatott be, hogy kihallgassa őket az éjszaka eseményei felől. Persze nem tudtak semmit, ellenben a nép nagy gaudiumára összeveszték egymással, kölcsönösen azzal vádolva egymást, hogy aludtak.

— Kend még az éjfelet sem kajátotta.
— Kendtől pedig a két órát sem halottuk.

— Az éjféll a fontosabb komám, mert akkor fordul az ember a másik oldalára.

— Ez se igaz. Hát akkor aztán hova fordul reggelig? Mert ilyen hosszú ideig egy oldalon nem bírja ki. Vagy kendnek talán három oldala van?

A vidám feleselésbe most hirtelen belecsapott egy éles hang: *Csöndesség! Valahol félre-kerül a harangot!* Egyszerre halottá csönd támadt és csakugyan Felső-Sztregova felől tompa harangszó hallatszott. Rögtön tűzveszedelmet sejtettek és a harangozó elrohant, hogy a toronyból kémlelje a megfelelő tájat. A népen megint erőt vett a nyugtalanság, sokan már Felső-Sztregova felé

lódultak, de pár lépés után visszatértek. Az asszonyok külön csoportba állva sopánkodtak. Egy fiatal legény elkezdett kiabálni, hogy a másik Sztregován kiüött a forradalom. Végül is rászóltam, hogy fogja be a száját. A harangok pedig egyre szóltak, a szél iránya szerint hol erősebben, hol gyöngébben, szóltak azzal a tompa szaggatott kongással, mely annyira fel tudja zaklatni az idegeket. Odaszóltam a bírónak, hogy oszlassa szét a népet, menjen mindenki haza és ott örködjék. A nép csak azt várta meg, hogy a harangozó visszatérjen és jelentse, hogy látott-e tüzet jelentő füstöt Felső-Sztregova felett. És miután a harangozó csakhamar visszatért és jelentette, hogy tűzveszedelemnek semmi nyoma, lassan, halk beszégetés közben hazavonultak. Barna öcsém arcán rosszkedv és nagy izgalom látszott. A mint a nép oszladni kezdett, így szólt hozzám halkán:

— Nem akarom a nép előtt elárulni igazságomat, pedig majd szét pukkadok a nyugtalanságtól, hogy mi történik Sztregován. Andris szaladj hamar kocsiért, nekünk már régen ott kellene lennünk. Isten tudja, hogy Sámson úr az a plakát milyen tudást tett. A nép előtt Andris te is a legnagyobb flegmát erőlted, mert a magaviseletünk jobban megnyugtatta őket, mint a szavaink. Szaladj!

Épen futólépésre akartam venni a dolgot, mikor megszólalt Klárka autójának mély bugású kürtje és csakugyan a község háza elé töfögött, még pedig Krantz barátunkkal. Szapadt volt és olyan hevesen ugrott ki az autóból, hogy majdnem orra bukott. Azonnal kiabálni kezdett, hogy rögtön szedjék össze magunkat és menjünk vele Sámson úr elé. Mivel az autó láttára a nép egy része visszavért, belecsíptem Krantz karjába és a fülebe sugtam:

— Szedd össze magad Libor, fékezd meg izgalmadat, hiszen rájesszesz a népünkre, pedig alig tudtuk lecsillapítani.

— Bár inkább nálunk lettetek volna Felső-Sztregován, — sóhajtott Krantz, — ott van csak felfordulás... De ne vesztegessük az időt, hanem gyerünk.

Mikor már az autón voltunk, melyet Kétféjű Gerzson uram vezetett, Krantz még a nép megnyugtására hangosan kijelentette, hogy Sztregován nem történt semmi különös, míg ő otthon volt és a harangokat bizonyára tévedésből kongatják. Ezzel elrobogtunk. Krantz köztünk ült és egyszerre megragadva mind a kettőnk, majdnem kiabálva kezdett beszélni:

— Most pedig hagyjatok beszélni, mert megpukkadok, ha továbbra is bennem marad a szó. Istenem, szegény Sámson úr! Valami számár azt hitte, hogy kedves szolgálatot tesz a báró úrnak, ha minél hamarabb tudtára adja ezt a komisz plakátot. Fölverte tehát Mihály huszárt és beküldte az öreg úrhoz a nyomtatást. Nem tudom mennyi idő mulva berontott hozzám Mihály huszár ezzel a kiáltással: *Tessen hamar jönni, mert nem bírok a méltóságos úrral!* Mikor beléptem a szobájába, az asztalon levő plakátot dőngette és érthetetlen szavakat kiabált. Aztán összegyűrte a papirost és odarugta élelem. Kicsimítottam és elszörnyedve olvastam végig. Ezalatt Sámson báró tenyerébe temette arcát és halkan mormogott. Az imént talán káromkodott, most mintha imádkozott volna. Próbáltam megnyugtató szavakat intézni hozzá és ekkor egyenesen rám nézett, még pedig úgy, mintha csak most venné észre jelenlételemet. Aztán intett, hogy hallgassak. Én tehát leültem egy sarokba és várakoztam. Ezalatt Mihály minden parancs nélkül be-

hozott egy csésze párolgó teát és beleöntötte az öregúrba, a ki gépiesen, ellenkezés nélkül megitta... Talán észre sem vette, mit csinál... A lelke egészen máshol kóborolt. A tea azonban jól eshetett neki, mert utána nagyot sóhajtott, arcát megtörölte és szó nélkül tűrte, hogy Mihály lehúzza hálókötösét és öltöztetni kezdje. Én ültem a sarokban és vártam, hogy rám kerüljön a sor.

A báró úr nyugtalanul röpököd tekintete végül rajtam állapodott meg, de nagy megdöbbenésemre arcán oly idegenszerű kifejezés uralkodott, mintha azon tanakodnék, hogy ki ez az ember és hogyan került ide?

— Istenem, Istenem, sóhajtott Barna komoran, — miért nem kaptuk meg hamarabb ezt a plakátot és miért nem siettünk fel rögtön Sámson úrhoz? Nagyon erős ütést kapott a lelkére, erre a különös lélekre, mely olyan csudálatos keveréke a mindenre képes hősiességnek és a gyöngésségnek, hogy van ott valaki, a ki rögtön parirozza az ütést, ha egyébbel nem, egy nyers tréfával, akkor az nem ásta volna bele ennyire magát az öreg úrba.

— Ó fiacskám, édes Barnácskám, — szólt Krantz könyörgő hangon, — még nem késő, csak te tudod megcsinálni, hogy helyre álljod a báró úr egyensúlyát. Engem meg se hallgat. A mint egy kicsit magához tért, megint beszélni kezdtem, de ő megint belém fojtotta a szót és kurtán megparancsolta, hogy szaladjak a két Uzonviért. Örültem a parancsnak, mert ebből láttam, hogy kezd magához térni ebből a kábult állapotából... Mikor a falun keresztül robogtam, még nagyobb meglepetés várt rám. Az asszonyok kisírt szemmel szaladgálnak és sok helyen láttam, hogy már szekérra rakják a bútorainkat. Ezek azt hiszik, hogy a kutyafejű tatár

már a kertek alatt leleskedik. Egy pillanatra megálltam és hamarjában csak arról értesültem, hogy a nép azt rebesgeti, hogy Sámson urat megölték vagy börtönbe hurcolták. Persze itt nem akadt okos ember, a ki a gyep-lőt kezébe vette volna. A remeté és Sztrepán Jozsót a templom előtt láttam, de már nem beszélhettem velök. Azt hiszem, ezek inkább fanatizálják, mintsem csillapítják a népet. Jó lesz leinteni őket. Most sajnálom, hogy nem mondtam nekik egy megnyugtató szót, mert alig hagytam el a falut, elkezdtek félreverní a harangokat. Nem tudom, mit akarnak elérni vele. Jó lesz sietni.

Már Felső-Sztregova szélére értünk, mikor katógást hallottunk és pár pillanat mulva nagy meglepetésünkre magunk fölött láttuk lebegni Vér Györgyöt és Zimmermant, a kikről azt hittük, hogy még ágyban hagytuk őket. A falut teljes felfordulásban találtuk, a Templom-tér tele volt fegyveres emberekkel, sok puskás férfit láttunk, a kiknek ez nem volt, az kaszáját hozta el. Dühös kurjongatások töltötték meg a levegőt, de a hangzavar fölött élesen uralkodott a harangok kongása, mintha a tömeg érzelmeinek és szenvedélyeinek ez az egyetlen vasszív adott volna kifejezést.

Oh mily félelmes és izgató egy ilyen félrevert harangnak a kongása! A harangnyelv minden egyes ütése mintha engem is melbe talált volna. Nem tudtam magam a hatása alól kivonni, de a többiek sem és pár pillanat mulva már hangosan kiabálva beszélgettünk egymással, annyira idegesek voltunk. Krantz kérésére nem állapodtunk meg, hanem egyenesen Sámson úrhoz siettünk, de odakiállítottunk Vér Györgynek, hogy maradjon itt és csillapítsa le a népet. Neki könyvebb lehetett mint nekünk, mert repülé-

gépén való megérkezése maga már oly megnyugtatólag és bizalomkeltőleg hatott, hogy a fejtelten szaladgálás és vad kiabálás jóformán egyszerre megszűnt és itt-ott egyes csoportok örömrivalgásban törtek ki. A repülők rögtön a templom domb felé irányozták a gépet, a hol Patak Sámson, a ki úgy látszik, a fővezér volt köztük, és Trepán Jozsó, a ki a vezérkari főnök szerepét töltötte be, fohadiszállásukat tartották. Mi surrantunk tovább. Egyik ház előtt hirtelen az az érzésem támadt, hogy egy bizonyos irányból hiúszemek leleskednek reám. Arra tekintetem, és házának kerítésére könyökölve Patek Balást pillantottam meg, a két szeme mint az izzó parázs és az arcán olyan kifejezés, hogy hideg borzongás futott végig a hátamon. Azonnal tudtam, hogy ez a fráter nemcsak közösséget nem érez ezzel a forrongó tömeggel, de sőt gyűlöli azt és oly távolságban áll tőle, mintha csak a Mars csillag egyik ablakából pipálna le Sztregovára. Barna is észrevette és kihajolva az autóból, mintha hipnotizálni akarná, mereven reá tekintett. Láttuk, hogy e tekintet hatása alatt a paraszt teste egyszerre csak összerándult, aztán félrefordította a fejét, de nem köszönt. Összenéztünk Barnával és mind a kettőnknek egy gondolata támadt: ennek az embernek és társainak része van a gyalázatos plakát szétszórásiában. De erről hallgassunk, mert a nép tán agyonverné, ha megsejtené.

(Folytatása következik.)

**Hiszek egy Istenben,
Hiszek egy hazában.
Hiszek egy isteni örök igazságban,
Hiszek Magyarország feltámadásában.
Amen.**

KOVÁCS J. ISTVÁN, A KISZAGDAPÁRT SZÓNOKA.

A TRÓNFOSTÁS TÁRGYALÁSA A NEMZETGYŰLÉSSEN NOVEMBER NEGYEDIKÉN. — Márton Ferencz rajza.

LAJOS BAJOR KIRÁLY A RAVATALON A SÁRVÁRI KASTÉLYBAN

AZ ERŐSEBB.

Elbeszélés. — Irta Szentgyörgyi Ferencz.

Emma, a mikor meghallotta Irén és Kornél házasságának hírére, tehetetlenségében sírva fakadt. Rádobta magát a pamlagra, arcát befúrta a váncosok közé és egész teste remegett a sírástól. Délben kapta meg a finom kartonlapra nyomott esküvői értesítést és alkonyodott, a mikor még mindig ott feküdt a pamlagon lesújtva, összetörtén, megszegyénítve. A könnyei akkor már elfogytak, csak a helyük égett az arcán. Szíve is megnyugodott és a halántékában sem lüktetett már a vér a szokottnál erősebben. Fölkelt. Becsöngette a szobaleányt és fürdőt készíttetett. A langyos víz fölfrissítette, a parfümök illata derűt, mosolyt csalt az arcára s a mikor a fürdő után az álló tükör elé lépett már újra elégedett volt, nyugodt volt és boldogan örült szépségének, független, mámoros ifjúságának.

Irén esküvői értesítését ajkbiggyesztenve olvasta el melegegyszer és szálnalmas, lenéző gesz-

tussal dobta félre. Este pedig csillogva, ragyogva jelent meg a dunaparti szálló éttermében és engedte, hogy gyönyörködjenek benne... Irén két hónap múlva jötték vissza Budapestre, hogy megkezdjenek egy nyugodt, szép, boldog családi életet. Kornél a bankban újra teljes erővel neki fogott a munkának, hogy aztán esténként annál több szeretettel és gyengédséggel halmozza el feleségét. Irén boldog volt, örült az életnek és csodálta férjét.

Tavasz felé megsaporodott a munka a bankban és Kornél kissé fáradtan, kedvetlenül szokott hazatérni. Irén akkor azt ajánlotta, hogy délutánként menjenek ki sétálni. Kornélnak szüksége van a levegőre. A Stefánia-utat szokták fölkeresni, a hol ekkor még kevés ember járt és a kocsik, autók sem verték fel az út porát.

És itt találkoztak Emmával. Emma szembe jött velük, a találkozás elkerülése lehetetlen volt.

Emma mosolyogva nyujtotta kezét Irénnek.

— Bocsássatok meg, hogy nem mentem föl eddig hozzátok, de annyi a dolgom és úgy el vagyok foglalva, hogy látogatási kötelességeimnek alig tudok eleget tenni. Így hát most gratulálok. — És megrázta Irén kezét.

Irén mosolyogva, kissé elpirulva köszönte meg.

Emma ekkor Kornél felé fordult. Egy pillanatra szembe néztek egymással. Emma ajka körül valami kesernyös mosoly jelent meg, a mikor Kornél felé nyujtotta kezét.

— És... magának is, — mondotta.

Kornél udvariasan meghajolt és sietve húzta ki kezét Emma fehérkesztyűs kis kezéből.

Emma hozzájuk csatlakozott. Visszafelé indultak. A Fásoron jöttek végig. A körútnál Emma búcsuzott. A mikor Irénnel kezét fogott, Irén nagyon csendesén, kissé fátyolozott, reszkető hangon ezt mondotta:

— És... és, ha majd ráérsz, ha az idő engedi, — látogassál meg bennünket. Én egész nap otthon vagyok.

Emma arcán derű suhant át és nagy, meleg barna szeme — megcsillant.

Kaczagva mondta:

— Nem tudom megígérni... Talán... Majd. Később. Nem tudom.

Elváltak.

Otthon, a mikor a vacsorával végeztek, Kornél megkérdezte Iréntől:

— Mondd, fiacskám, miért hívtad meg Emmát?

Az asszony nem értette.

— Hiszen tudod. Leánykori ismerősöm.

És nagyon szerettük egymást. — Várt egy pillanatra, aztán halkán hozzátette: És te is — ismered.

Kornél kedvetlenül mondotta:

— Éppen azért.

Székét közelebb húzta a feleségéhez, megfogta a kezét és hozzá hajolt.

— Nézd, fiacskám, — mondotta meleg hangon, — Emma nem az a leány, a kivel ajánlatos a barátkozás. Emma független, szabad, senkinek semmiféle tettéért felelősség-

LAJOS BAJOR KIRÁLY FOGADTATÁSA SOPRONBAN UTOLSÓ SÁRVÁRI UTAZÁSÁKOR.

A KIRÁLY-PUCSCS ALKALMÁVAL FLESETT FŐS OLAJ IFJAK FELRAVATALOZÁSA A NEMZETI MÚZEUM LÉPCSŐJÉN.

gel nem tartozik, tulságosan is modern gondolkodású. Furcsa, szélsőséges elvei vannak, a miket én nem szeretek. Nem hozzád való.

Elhallgatott. Irén nem felelt mindjárt s ekkor Kornél még hozzá tette:

— Ne haragudjál, kis fiacskám, hogy ezt megmondtam neked. A mikor leány voltál, nem szólhattam ebbe bele, de most már, ugye, egy kevés közöm nekem is van hozzá?! Irén ránézett a férjére, azután ölébe hajtott a közös kis fejét és félénken megszólalt.

— Kornél, te nem szeretted sohasé Emmát?

Kornél megütöközött.

De, fiacskám, hát...

Az asszony közbevágtott.

— Uldvaroltál neki.

Kornél mosolygott.

— Nem volt más. Érdekelte. Akkor még nem ismertem. De egyébként...

— Emma sokat beszélt rólad. Dicsért.

Hogy milyen nagyszerű, kitűnő, okos férfi vagy.

Kornél tiltakozott.

— Én azt hiszem, — mondotta ekkor Irén, — szeretted is téged.

Kornél elnevette magát.

— Erről aztán igazán nem tehetek. De azt hiszem, tévedésben is vagy fiacskám. Emma

EGYETEMI HALLGATÓK BUDAÖRSNÉL.

ŐRSZEMEK A BUDAÖRSI VASÚTI TÖLTÉS MENTÉN.

KATONAI IGAZOLTATÁS A HALÁSZ-BÁSTYÁN.

EGYETEMI HALLGATÓK A BUDAÖRSI VASÚTI TÖLTÉS MENTÉN.

A KIRÁLY-PUCSCS NAPJAIBÓL.

nem abból a fajtából való, a ki szerelmes tudjon lenni. Az ő elvei...

Irén sietve mondta:

— A szerelem nem elvek szerint igazodik.

Kornél ismét nevetett, majd szerelmesen megsimogatta — Irén rózsaszínbén égő arcát.

— No, nézze meg az ember, — mondotta erőszakolt szigorúsággal, — hát nem komoly vitába kezdene velem ez a kis macska! —

Átölelte az asszonyt és talpra állította. Szőke, rendetlen frizurájú kis fejét a vállához szorította.

— Na most már elég lesz a disputából, csacsogásból. Hogy mi volt, hogy volt, ma már nem fontos, csak az igazság a fő. Az igazság pedig letagadhatatlanul és elvitázhatatlanul az, hogy te az én kis feleségem vagy, én a te urad vagyok, a kit szeretsz és a ki téged szintén nagyon-nagyon szeret.

Az Emmával való találkozást már el is feledték, a mikor egy délután Emma megjelent. Sugárzó szépsége, egészséges, derűs ifjúsága betöltötte az egész szobát. Uralkodott.

— Az első szabad napom, — mondotta, — és az első utam hozzátok vezet.

Kornél kedvetlenül hallgatta és egy félóra múlva, bocsánatkérések között kijelentette, hogy neki most végtelenül fontos és elmulasztathatlan dolga van az irodájában. Irénnek azt mondotta, hogy csak vacsorára jönni haza, megszókolta, Emmának kezét csókolt és elment. Egész délután a körúton járkált minden cél és terv nélkül, a kirakatokat nézegette és minden pillanatban az óráját rán-

czigálta elő a zsebéből. Végre fáradtan, ki-
merülten hazament. Megvacsorázott. Emma
látogatásáról egy szót sem szólt és vacsora
után azonnal lefeküdt.

Két nap múlva, a mikor éppen indulni ké-
szültek délutáni sétájukra, a lépcsőházban
találkoztak Emmával. Hozzájuk jött.

— Na, hát ez igazán érdekes, — mondotta
kaczagva. — Éppen arra akartalak megkérni
benneteket, hogy menjünk ki valahová, mert
pompás idő van. Vétel ilyenkor a szobában
maradni.

Azzal befűzte karját Irén karjába és ment
velük. A bevásárlásairól beszélt, az őszi di-
vatról és a nyarat emlegette, a mit szeretne
valahol messze, tenger mellett tölteni.

— De hát egyedül nem mehetek mégse, —
mondotta. — Nagyon unalmas. A nagy tár-
saságokat pedig már unom.

Hirtelen megállott. Irén felé fordult.

— Nézd csak, — mondotta csodálkozva, —
most jut eszembe. Menjünk mi hárman va-
lahová.

Irén az urára nézett. Csendesen felelt:

— Nem tudom. Majd meglátjuk... Hi-
szen még olyan messze van.

Emma fölvilanyozva a gondolatától, bele-
kezdett a hármában való nyaralás szépsé-
geinek a dícséretébe és nem fogyott ki a be-
szédből. Kértek a Margitszigetre. Kávéházba
mentek. Meguzsonnázta. Uzsonna közben egy-
szerre csak Kornél egy keskeny talpu női cipő
gyengéd nyomását érezte a lábán. Fölnézett.
Irén egy képeslappal volt elfoglalva. Ekkor
tekintete találkozott Emma nagy barna szemé-
nek meleg pillantásával. Kornél elsápadt,
lábát észrevétlenül a széke alá húzta, majd
idegesen zörgött a fizető pinczéért. Emma
mosolyogva nézett körül a kávéházban.

Kornél másnap kissé korábban ment haza
ebédelni, mint szokott. Irén még nem volt
otthon.

— A nagyságos asszony az Emma nagy-
ságával elment bevásárolni, — mondotta a
szobaleány.

Kornél az ajkát rágta. Kiküldte a szoba-
leányt, aztán végig dobta magát a pamlagon
s az egyik cigarettát a másik cigarettára
után szívta türelmetlen mohósággal. Nemsokára
megjött Irén. Friss volt, jókedvű volt.
A csomagokat odarakta az ura elé.

— Nézd, csak, — mondotta vidáman, —
miket vettem és milyen olcsón. Emma úgy
alkudott, hogy csoda.

Kornél nem szólt. Ebéd után ismét jött
Emma és vitte magával Irént.

— Az uradat hagyjuk itthon, — mon-
dotta. — A férfiak mindig gavallérok az üz-
letekben, otthon aztán telepanaszkodják a
fejüket, hogy mennyi pénzt költünk el.

Csaknem egy hónap telt el így. Irén és
Emma mindig együtt voltak. Színház, ki-
állítás, hangverseny, séta. Emma magyaráz-
zott, kalauzolt és Irén alig győzte dicsérni
az urának Emmát. Hogy milyen kedves, fi-
gyelmes, mennyire otthon van mindenütt és
mindenben. Kornél hallgatott. Egyetlen egy-
szer kísérelte meg csupán, hogy tudára adja
a feleségének, hogy a csendes, nyugodt csa-
ládi életüket teljesen felfordította az Emmá-
val való barátkozás. Irén ekkor sírva fakadt
és könnyek között mondotta, hogy Kornél
szívtelen ember, mert sajnálja tőle ezt a
kevéssé szórakozást, a mit Emma barátsá-
ga nyújt neki. Kornél aztán többet nem
szólt róla.

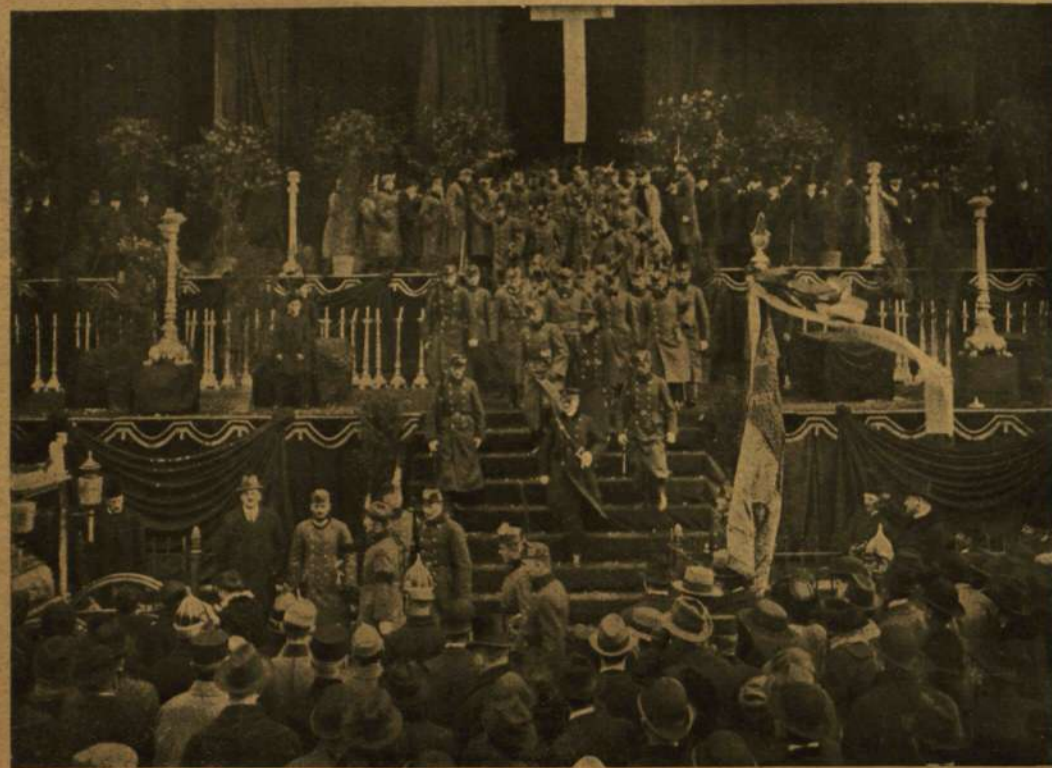
Május vége felé, egy délután Kornél egye-
dül volt otthon. Irén mindjárt ebéd után
azzal ment el hazulról, hogy Emmával van
randevúja. Valami jótékonyági akció meg-
beszélésére mennek el. Kornél otthon ma-
radt. A hivatalból hazahozott munkájának
gépírási példányait korrigálta át. Egyszerre
csak megszólalt a csengő és néhány pillanat
múlva ajtajának küszöbén megjelent Emma.
— Irén nincs itthon? — kérdezte meg-
lepetten.

Kornél szárazon felelt:

— Úgy tudom, őnt várja. Valahol rande-
vút adtak egymásnak.

Emma elkaczagta magát.

— Na lássa, ilyen feledékeny vagyok én, —
mondotta és beljebb lépett a szobába.

A KORMÁNYZÓ A KORMÁNY TAGJAIVAL A KOPORSÓK UTÁN INDUL.

A TEMETÉSEN RÉSZVEVŐ EGYETEMI HALLGATÓK.

A KIRÁLY-PUCSCS ALKALMÁVAL ELESETT FŐISKOLAI IFJAK TEMETÉSE.

Kornél felállt az asztala mellől és előre
jött.

— Tüstént megyek, — szólalt meg ismét
Emma, — csak egy kissé kipihenem maga-
mat. Gyalog jöttem.

Kornél zavartan dadogta:

— Kérem... tessék — és helyet kínált.

Emma nem ült le. Oda ment Kornél író-
asztalához és a gépírási íveket nézte.

— Dolgozik? — kérdezte és barna szeme
megpihent a férfi arcán.

— Igen. Korrigálok, — hebegte Kornél.

— Fáradtságos munka ez, ugy-e? — kér-
dezte Emma.

— Igen. Egy kissé... Az összecyegyzetés...
Emma ismét a férfi arcát nézte. A szemé-
t kereste.

— Ha megengedi, — mondotta, — én se-
gítek valamit.

Kornél felütötte a fejét. Emma moso-
lyogva fordult feléje.

— Irén eltalál egyedül is. Én úgy sem
szívesen mentem volna. A jótékonyág apos-
tlnói nagyon öreg asszonyok. Nem szeretem
őket.

Széket tett Kornél széke mellé.

— Nos, — mondotta jókedvűen, — hát
kezdjük.

Kornél megingott a helyén, aztán sápad-
tan leült. A kezében remegtek a papírlapok.
Emma olvasni kezdett, csengő, meleg, puha
hangon. Kornél szíve hevesen dobogott, vére
ijedten futkosott az ereiben és szeme előtt
összefolytak a betűk. Emma ekkor letette a
papírlapot. Csend volt. Odahajolt a férfihez,
hogy fekete, illatos haja hozzáért a férfi sá-
padt arcához és azt mondta:

— Mára elég volt — az olvasásból.

... Kornél aznap este nem merete megcsó-
kolni a feleségét. Egy hét múlva, valami ese-
kéltség miatt, durván rákiáltott, hogy az
asszony megrettenve, elszorult szívvel húzó-
dott félre a szoba sarkába, két hét múlva
pedig, a mikor Irén csókra nyújtotta felé az
ajkát, elfordult tőle, vette a kalapját és el-
ment hazulról. Késő éjjel jött haza, gomb-
lyukában virág volt és kiabáló parfümszag
áradt a ruhájából.

Junius végén Irén már nem bírta tovább.
Egy este, a mikor Kornél ismét készült el-
menni hazulról, elébe állott.

A MISKOLCZIAK.

Az első színészek harcaiból. — Irta Váradi Antal.

Mikor Kelemen László vállalkozása meg-
bukott, s tagjai a szélrőzsa hatvannégy irá-
nyában széjjelszóródtak, egy kis töredék felé-
felé tartott, Felsőmagyarországnak. Mintha
sejtették volna, hogy Kassán, Miskolcon új
házára találnak. És találtak is. Előbb Mis-
kolcon, Borsod e vendégszerető, műbarát
városában.

Miskolcon a „Korona” vendéglőben állí-
tották fel a színpadot, annyi dícsőség és me-
leg ováció színhelyét. A megye melegen párt-
olta a társulatot. Három igazgatót nevezett
ki a vármegye, Erős József szolgabíró, Mis-
kolczi György megyei pénztárost és Szrógh
Antal táblabíró. Udvarhelyi naplója hozzá-
teszi: ez a kezdete a miskolczi színészetnek.

A megye arra törekedett, hogy a színésze-
t állandósítsa s előbb-utóbb állandó hajlé-
ket emelhesen a vándoroknak. A mi később
meg is történt. 1823-ban nyílt meg a mis-
kolczi színház, de a régi tagok közül csak
Déryné meg Nagy János voltak a társulat-
nál. A többi meghalt, vagy szétszóródott.
Igazgató Eder György, a ki mellett a társu-
lat a következő tagokból állott: Komlósy, —
ki becses följegyzésekkel gazdagította színi
irodalmunkat, — Murányi, — rendező, fele-
sége, született Lefevre Terézia, egy francia
származású, de nagyon megmagyarosodott és
nagy műveltségű asszony, Benke József, az
„atyus” mint nevezték, a kinek leánya,
Benke Judit később a budai színtársulat
tagja lett s aztán a magyar színészet büsz-
kesége — Laborfalvi Róza név alatt, —
Benkéné, Déry István, Déryné (Széppataki
Schenbach Rózi), Nagy János, Kőszeghy
Alajos, Vásárhelyi Károly, Ujváry Péter, Né-
methy Ferencz, Nagy Károly, Divéky Imre,
Koncz József s később Bartha János — igazi
néven Magyar János, László és Győri Jó-
zsef. A nők: Nagyné, Czégényi Eliza, Szépa-
pataki Johanna, — a Déryné testvére — a
kikről egyet-mást el kell mondanom előze-
tesen is.

„Tartozom az igazságnak, — mond Ud-
varhelyi Miklós — bár nem czéлом előadá-
sairól és művészetükről apológiát írni, —
hogy bevalljam azt, miszerint nemcsak Mis-
kolcon, de Kassán is, hol több éven át je-
les német társaságok bírták a színházat —
s hol a miskolczi társulat nyáron játszani
szokott, kitüntetésben, elismerésben és kü-
lönös pártfogásban részesültek.” — Kiemeli
a tagok közül az általam már említett Mu-
rányinét, a ki természetes felfogásával s elő-
adásának bensőségével minden szerepében
hitűnt, de jelesen Orsini grófnő szerepében,
a Lessing Galotti Emiliájában. „Távol leg-
yen tőlem, — monda naplóiról, — hogy ma-
gamat kompetens bírónak akarjam tartani,
hanem, belátásom szerint e szerepet ily ha-
tással akkor senki sem adta, még Schröder-
né sem (a híres Schröder = Dewrient), kitől ez
szintén láttam.” Déryné pedig a társulatnak
valódi kincse volt, neki felelte sokat köszön-
het a magyar színészet.

Benke, Murányi, érdemes, tanult férfiak,
szakavatott ügyvezetők, inkább tanítók, mint
működő előadók és szorgalmas fordítók voltak.

Nagy János volt a társulat Barthája. Ugy
értem, hogy Bartha a hajdani színészek kö-
zött a maga óriási hangjával tűnt ki, a miért
Vörösmarty színi kritikájában meg is rója,
minthogy sokszor egyebet sem tett, mint ordí-
tott. Nagy János azonban bömbölt s játé-
káról imé egy fönnmaradt anekdota:

Mikor Egerben stációrt tartottak, utazá-
suk közben — persze játszottak is, — az
ottani ciszterciák — az én kedves pro-
fessoraim — meghívták a társulatot ebédre.
A prior sajnálkozva mondogatta, hogy meny-
nyire fájlalja, hogy ő nem mehet el a szin-
házba, mert a lába fáj... Nagy János azt
feleli rá: „sejaj, főtisztelendő uram... ma-
radjon itthon, de nyissa ki a folyosó abla-
kát és düljön ki rajta. Én ma Themistokle-
st játszom, s majd meglátja, reverendissime,
hogy minden szavamat meg fogja érteni!”

Ugy is lett. Nagy János úgy ordított, mint
a Behemót s nemcsak a zircziek, de a fél

A GYÁSZMINET ÉLE A GYÁSZLOVASOKKAL S A KERESZT ÉS FEJFA VIVŐKKEL.

A TEMETÉSEN RÉSZVEVŐ KATONATISZTEK.

A KIRÁLY-PUCSCS ALKALMÁVAL ELESETT FŐISKOLAI IFJAK TEMETÉSE.

— Kornél, — mondotta, — én beszélni
akarok veled.

Kornél eltolta maga elől az asszonyt.

— Most nem érek rá, — mordult rá. —
Majd holnap.

Irén nem tárgyalt.

— Én most akarok veled beszélni, Kornél
és... és kérlek, nagyon kérlek... engedd
meg, hogy... hogy én... én... megké-
rdezzem tőled...

A férfi türelmetlenül vágott közbe:

— Mit? Mit akarsz?

Irén hangja elcsuklott. Szeméből kicsor-
dult a könny.

— Csak azt akarom megkérdezni, Kor-
nél, — dadogta könnyei között, — hogy...
hogy szeretsz-e még te engem?

A férfi félrehúzta a száját, elnézett az
előtte sirdogáló asszony fölött és tömpán,
szárazon mondta ki:

— Nem.

— Irén feje a mellére billent. Annyi ereje
volt még, hogy megkérdezze:

— Emmát szereted... Kornél?

A férfi nem felelt. Elment. Az asszony pe-

dig hangtalanul, egyetlen fájdalmas jajszó
nélkül végigvágódott a padlón.

... Az őszre befejeződött a válópör. Kor-
nél délben kezébe kapta a hivatalos írást,
a mely megszüntetett minden köteleket közte
és Irén között. Az írással rohant Emmához.
Emma már várta. Kornél oda lépett elébe,
zsebéből kihúzta a papirost és valami kómi-
kusan előkelő gesztussal átnyújtotta neki.

— Emma, szabad vagyok és a tied, —
mondotta és megelégedetten nézett rá.

Emma kezébe vette az írást, elolvasta nyu-
godtan, türelmesen, egyszer-kétszer, megfor-
dította a hátlapjára, aztán összehajította és
odadobta a férfi lába elé.

Kornél elszedült egy pillanatra.

— Emma, — hebegte és az arca fehér
lett, mint a meszelt fal. — Hát, Emma, hi-
szen...

Emma fölemelte a kezét.

— Elég! — kiáltotta. Nyugodt, határo-
zott hangon tette hozzá: — Én csak ezt
akartam. Hogy az erősebb mégis én vagyok.

És valami nagy, mélyeséges megvetéssel
nézett végig az előtte lapuló, meggörnyedt,
összetört férfira.

GRÓF TISZA ISTVÁN EMLÉKTÁBLÁJA, MELYET MOST LEPLÉZTEK LE A MINISZTERELNÖKSÉG PALOTÁJÁBAN.

város hallotta a szavát. A színpad a régi Eger *Specz*-nevű termében lévő felállítva, a kolostortól legalább ötszáz lépésnyire, a prior még a szobájában is pompásan hallotta és értette minden szavát.

Déryről azt mondja Udvarhelyi, hogy jó színész volt. Én azt tudom róla, hogy meg lehetős „naturburschnak” tartott. Különböző durva és faragatlan fráter. A feleségét csellel kötötte magához, azt hazudván neki, hogy anyja beleegyezett a házasságba, sőt kívánja azt. A szegény naiv kis leány elhitte és — mit tudta ő, mit csinál? — hozzá ment feleségül. Kevés jó órája volt mellette. Rózsika kicsi asszony volt s egy ízben Déry a kertben kergetőzött vele, elfogta és felhajította a levegőbe, mikor is a visszaeső és karjaiba hulló Rózsika szerencsétlenül járt és sokáig megfeküdt a lapdázást. A Déryné naplója bővebben szól erről.

Udvarhelyi szerint „jó énekes, szelid (?) értelmes férfit volt.”

Komlósy Ferenczet pályatársai mindnyájan úgy ismerik, mint szorgalmas és hasznavehető tagot. Százkilencvenhét különböző szindarabot fordított magyarra, így támogatván a magyar repertoirt, a mely ő nélkül bizony nagyon sovány lett volna. „Ezek közül több — úgymond Udvarhelyi — még ma is műsoron van.”

Ha százkilencvenhét darab közül „több maradt meg a műsoron,” jele annak, hogy nem nagy megválogatással szemelték ki a fordítandó darabokat.

Köszeghy Alajos valóságos Adonisa volt a társulatnak. Gyönyörű termetű, szép arcú férfi, s mint ilyen, tetszett is az asszonyoknak. A játékaról nem mondhatni valami sok jót. Az volt, a mit a német színészek „Bild ohne Gnaden”-nek neveznek. Szép ember — semmi más. Előadása egyhangu, lelketlen.

Többet ért nála Bartha János, mint fentebb említettem, családi néven Magyar. Szabó volt a társulatnál, — az apja színházi muzsikusa, a kinek a hegedűjét cipelte estenkint a színházba. Ezen a réven aztán néha bejutott a nézőtérre is. De egyszer nagyon megjárta, mert egy irtalmatlan szolga kilökte, s ekkor, csak hogy el ne mullessza az előadást, — a színpad alatt, a padlódeszkákon át hallgatta a darabot. De mégis végighallgatta. Mikor másképp nem tudták hasznát venni a társulatnál — kezébe fogta az ollót meg a tűt, és mint garderobeszabó szolgált a szent ügyet. Így is bejutott a művészet szentélyébe, mert egy alkalommal a kényeskedő, nyafogó és gógós hősszínész elkergetvén a mellette szereplő segédszínészt, — holott elég fontos mondandója volt — kénytelenségből a szabót bujtatták utolsó percében a szerepbe. Bartha volt ez a rögtönző, a ki a próbán kétségbeesett egyhangúsággal ját-

szott — a hősszínész öröme, mert kicsoda nagy művész lesz emellett ő?... hanem este a segédszínész egyszerre csak felmagasodik, kiereszti a hangját és úgy lefözi a hőst, hogy felvonás után csak ötét hívják és lepisszegik a héroszt. Mondanom sem kell, hogy a hősszínész menten ott hagyta a társulatot, a hol a garderobeszabót tapsolják, és nem a hőst. Ezt aztán nem bánta meg az igazgató, mert Bartha lassan kinötte magát és később már nemcsak hanggal győzte. Magasabb korban azonban megint visszacsúszott a kiabálásba, a mit Vörösmarty — mint az Athenaeum színi kritikusa, — többször meg is ró.

Ezek a társulat fő-erősségei 1815-16. és 17-ben, nyáron át rendesen Kassára, Egerbe, Újhelyre rándulván, míg 1818-ban aztán a társulatot Fehér megye vette pártfogásába, Balogh István vezetése alatt. Ekkor vált el a társulattól Déry, a Rózsika férje, a kitől Déryné elvált volt. Déry kamerális hivatalnok lett és egy ízben az arra vendégszereplő Déryné társaival meg is hívta magához vendégségbe. Minden jóval ellátta őket, sőt meg is kérte Déryné, hogy térjen vissza hozzá, Déryné azonban nem volt hajlandó a festett világ czipra nyomorúságát a gazdatiszti élet kövér kellemivel felcserélni. — „Jól lakni — mondá a volt férjének — a színésznél is lehet — néhankorban. De színházat játszani magánál sohasem lehet. Már pedig én anélkül meg nem élhetek.”

A régi tagok is sokfelé oszlottak. Köszeghy Fehérvárra szerződött, Vásárhelyi és Bartha Kilyénihez, a ki Széppataki Jankát vevén feleségül, Dérynével sógorságba keveredett. Benke József pedig elemi tanító lett Miskolcra. Sokan Kelemen Lászlóról is ezt regélték, pedig ő az 1796-iki bukás után tovább színészkedett, mignem Csanád-Palotán — sokáig jeltelen sírban — pihente ki az úttörő fáradságos életját.

A miskolczi színészekről sok anekdota járta. Az egyik az ismert kocsonya-história. A társulat egy farsangi estén kocsonyát csináltott, s hogy fagyjon: betétette a kamrába. Ott azonban egy, a sarokból előmászott béka ugrott belé és belefagzott. Mikor az ügyelő bemegy, hogy kihozza a nagy tál kocsonyát — rémülten veszi észre, hogy abban van valami...

A mint belép a szobába, kérde tőle Szentpétery:

— No, mit csinál a kocsonya?

— Pislog, uram, pislog.

És rajta maradt a közmondás: pislog, mint a miskolczi kocsonya.

A másik história a flótázó Megyeri esete. Egy este Megyeri a kertek alatt flótázott, — mestere volt ennek a hangszernek, Szer-

dahelyit is ő tanította flótázni — a mikor egyszerre abban hagyván, hazafelé indult.

Egyszerre elébe ugrik egy kissé becsipett urfi — és ráriad:

— Mért nem flótázik az úr tovább?

— Mért haza akarok menni.

— De nem megyen az úr haza, hanem tovább flótázik. Mert ha nem: lésövöm.

Azzal nekifeszíti a puskáját. Megyeri látta, hogy kissé kaptos emberrel van dolga — egyszerűen futja tovább, míg végre a ficsur el nem únta.

Harmadnap a temetőkert mellett szemben találja az urfi Megyeri. Most az egyszerű nála volt töltött puská, mert vadászni indult. Szó nélkül, flegmaticze ráfogja a puskát.

— Alljon meg az urfi.

A ficsur elcsápad. Megáll...

— Mi tetszik?...

— Az urfi most csárdást fog tánczolni, itt, az országon.

— Csak nem gondolja?...

— De gondolom... Ha nem: tudja már, hogy mi következik...!

És az urfi szépen tánczolt a felhuzott kakas előtt. Időközben sok ember gyűlt oda és nézte az országoti produkciót...

— Köszönöm. Elég volt... Most quittek vagyunk...

Mikor aztán megtudta az urfi, hogy ki tréfálta meg, nagyon megbarátkozott a kitűnő színésszel.

A kitűnő színész pedig aztán elment oda, a hol nem flótázik és nem tánczolnak... Vörösmarty írta meg a sír-versét, a mely így hangzik:

— Mily nevetés ez alatt?... Mily zaj van a síri világban?...

A komor árnyak közt Megyeri szelleme jár!

KATONA JÓZSEF.

Bánk bán, Melinda, ti örökké éltek
S diesség fénye árad rólatok.

Bár a magunk panasza is jajog,
Beszélj, Tiborcz, hadd halljuk bús beszéded.

Katona, ujjong egész nemzet érted,
Megértjük már sekszipíri sóhajod.

Hívják a szerzőt a tapsviharok,
Babéredőket czipelünk elébed.

De te csak alszol törrel a szivedben,
A mely míg itt fönt melegít a lángja:

Ott lent önvádolt marcangolva porlad.

Álmodja sebzett lelked szárnyszegetten,
Hogy drámád új meg új kudarczba rántja

S hogy életed balgán eltékozoljadt.

Petri Mór.

A MINISZTERELNÖK GRÓF ZICHY GYULA PÜSPÖKKEL A VÁRTEPLOM UDVARÁN.

GRÓF BETHLEN ISTVÁN MINISZTERELNÖK LÁTOGATÁSA PÉCSETT.

A SZERELEM ÉS LEWISHAM ÚR.

Regény. (Folytatás.)

Írta H. G. Wells. — Fordította Tonelli Sándor.

Megint hallgattak egy ideig.
— Mit szándékozik csinálni? — kérdezte a leány.

— Nem tudom még. Valahol kell valami megélhetést keresnem. Az egész tanév alatt ez nyugtalanított.

— Azt gondoltam... — Hirtelen félbehagyta. — Nem megy megint vissza a nagybátyjához? — kérdezte.

— Nem. Londonban akarok maradni. Nem tudnék mindent itthagyni, hogy vidékre menjek. Különben is összekülönböztem a nagybátyámmal.

— Van valami terve?... Tanítás?

— Azt hiszem, tanítás. De nem vagyok bizonyos benne. A mi akad.

— Ertem.

Megint hallgatagon mentek lefelé egy darabig.

— Ön azonban, úgy hiszem, még visszajön? — kérdezte Lewisham.

— Megkísérlem a növénytant még egyszer, ha felvesznek... Az jut azonban az eszembe, hogy az ember gyakran hall egyes dolgokat. Mi az ön czíme?... Ha esetleg hallanék valamit.

Lewisham megállt a lépcsőn és gondolkodott.

— Tényleg, — mondotta, de nem tett úgy, mintha át akarná adni a címét. A lépcső végén a leány újból megkérdezte.

— Az az átkozott nehridium, — mondta Lewisham. — Mindent kivert a fejemből.

A Heydinger kisasszony kis noteszéből kitépett lapokon kicserélték egymás címét. Mikor az iskola vaskerítésén kiléptek, a leány megszólalt:

— Én a Kensington-parkon át megyek.

Lewishamot a címek kicserélése némileg idegessé tette és nem akarta hallani a burkolt felhívást.

— Én Chelsea felé megyek, — felelte.

A leány egy pillanatig habozott és zavartan nézett rá.

— Akkor Isten önnel, — mondta azután.

— Isten velem, — felelte Lewisham, kalapját megemelve.

Atment az Exhibition Roadon, kezében a megtömtött fényes kézi táskával, mely most hasadásokkal volt tarkázva. Gondolatokba mélyedve haladt le a Cromwell Road sarkáig és jobbra fordult, úgy hogy a természettudományok múzeuma kertjén túl jól láthatta a gyakorlati tudományok iskolájának magasra emelkedő vörös oszlopát. Sajnálkozva tekintett vissza feléje.

Biztos tudatában volt, hogy az utolsó vizsgálója nem sikerült. Tudta azt is, hogy a tudományos pályán a jövő bezárult előtte.

A GYŐZTESEK.

Visszaemlékezett, hogy miként haladt annak idején ugyanezen az úton a nagy épület felé első ízben az életében és hogy milyen remények és elhatározások dagasztották, mikor közeledett feléje. A szakadatlan és kitérés nem ismerő munkának az álmai! Hová nem juthatott volna, ha meglett volna benne az eltökélt szándék, hogy ezt a célt megvalósítsa?...

Ugyanebben a kertben ültek ő, Smithers és Parkson egy padon, egy megkövesedett fatörzs közvetlen szomszédságában és vitákoztak a szocializmusról, közvetlenül mielőtt ő azt az emlékezetes előadását megtartotta volna...

— Igen, — mondta csaknem fennhangon önmagának, — igen... mindez elmúlt. Mindennek vége.

Egyszerre a természettudományok múzeuma sarkára eltakarta előle az elhagyott Alma Matert. Felsőhajtott és nekiindult a chelseai füledt kis szobáknak és a meg nem hódított világnak.

XXVII.

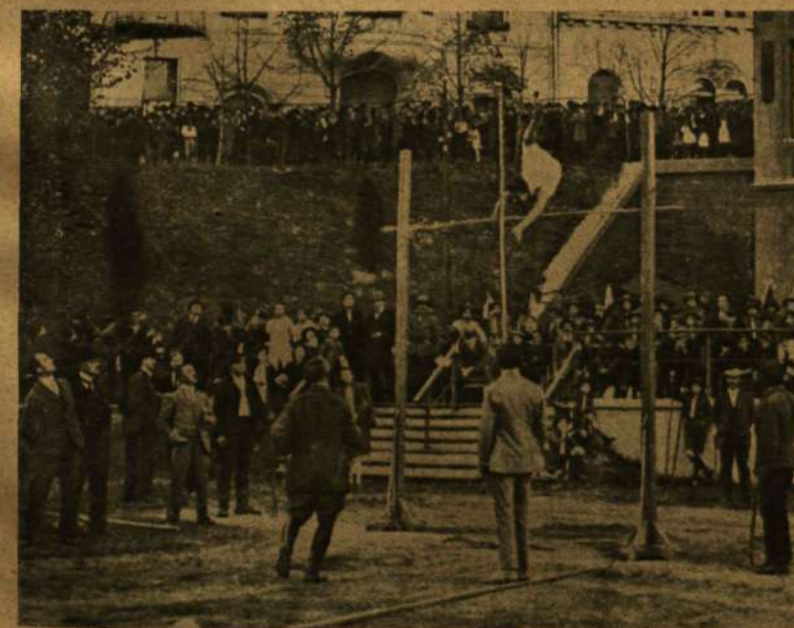
Egy szóváltás körül.

Ez a bizonyos szóváltás szeptember vége felé történt. Lewishamék már hat hónapja voltak házasok és már csaknem az összes rózsás árnyalatok eltűnedezni látszottak. Pénzügyi helyzetük a válságról a nagyon szegénysre változott; Lewisham munkát talált. Egy magoló katonatiszt, névszerint Vigours kapitány támaszt keresett matematikai és

mértani tanulmányaihoz és más egyebekhez, a mit *sandhursti tudományok* nevezett. Öránként teljes két shillinget fizetett Lewishamnak a nagyon változatos tárgyakban való oktatásért. Azonfelül egy alsóbb matematikai osztály volt megszervezés alatt Walham Greenben, hol Lewishamnak alkalom ígért, hogy megmutassa tehetségét. Heti ötven shilling vagy valamivel több valószínű volt, de esetleg még többet is lehetett remélni. Arról volt tehát szó, hogy átvergeődjenek azon az időn, míg Vigours volt az egyetlen jövedelmük. Ez alatt azonban Ethel blúzának a frissége eltűnedezett, Lewisham pedig mind gyakrabban beszélt czipőjének a javításáról, melynek a talpa kilyukadt.

A civódás kicsinyesen kezdődött, de végre általánosságot keltett. Lewishamnak a napja egy előző esti szóváltás hatása alatt rossz hangulatban kezdődött s a felmerült kis incidensnek tulajdonképpen semmi köze sem volt a tapasztalt összekülönbözéshez, mely indulataikat érdemén felül felforralt. Mikor kilépett a két szoba közötti ajtón, egy levelet látott heverni az asztalon a reggelhez tartozó különféle tárgyak között s Ethel magartása olyan volt, mintha gyors kézmozdulata szakadt volna felbe s a levél az ő kezéből esett volna e pillanatban az asztalra. Tekintetük találkozott és Ethel elvörösödött. Lewisham leült és felemelte a levelet, talán némileg felszűgöl. A levél Heydinger Alice-től jött. Habozva félig zsebretegette, de azután

* Sandhurst város tisztiskolájára vonatkozik. Fordító.

A RÚDUGRÁS GYŐZTESE.

A SÚLYDOBÁS NYERTESE.

A CSERKÉSZ SZÖVETSÉG ATHLETIKAI VERSENYÉRŐL.

A POZSONYI MÁRIA-TERÉZIA-SZOBOR, MELYLET A CSEHEK LEDÖNTÖTTÉK.

rászánta magát, hogy felbontsa. A levél bőséges anyagot nyújtott az olvasásra és ő végigolvasta. Egészen meglehetősen ostobának találta a levelet, de ennek a véleményének nem adott kifejezést. Mikor elolvasta, gondosan eltette a zsebébe.

Ennek az esetnek sem volt semmi köze a civódáshoz. A reggelit már befejezték, mikor a civódás megkezdődött. Lewisham délelőttje szabad volt s idejét a sandhursti tudományra vonatkozó egyes jegyzeteknek átnézésével akarta eltölteni. Szerencsétlenségre jegyzetfüzetének a keresése összeütközésbe hozta őt Ethel regényének a halmazatával.

Mindenütt ezek a füzetek hevernek, — tört ki, miután egy ideig hevesen tett-vett. — Néha kissé rendbe is szedhetné őket.

— Elégé rendben voltak, míg szét nem dobáltad őket, — vágott vissza Ethel.

— Átkozott szemét! csak arra való, hogy tüzre hánják, — jelentette ki Lewisham általánosságban és egyet haragosan a sarokba hajított.

— Te is megpróbáltad, hogy írjálilyent, — mondta Ethel Lewishamnak egy kísérletére célozva, mely megjelenés helyett szomorú véget ért. Ennek az emlékezete mindig felingerelte Lewishamot.

— Mit mondasz? — kérdezte élesen.

— Te is megpróbáltad, hogy írjálilyent, — ismételte Ethel, kissé húzódozva.

— Ezt nem akarod elfelejteni!

— Te emlékeztettél rá.

Lewisham ellenségesen nézett egy pillanatra Ethelre.

— Akárhogyan is, átkozott szemétdomb lett belőlünk. Nincs egy rendes szöglet a szobában. Soha sincsen egy kis rend.

— Mindig ugyanezt szoktad mondani.

— Hát van egy rendes hely?

— Igenis, van.

— Hol?

Ethel úgy tett, mintha nem hallaná a kérdést. De az ördög egy időre hatalmába ejtette Lewishamot. Méltatlanul sebző módon megjegyezte:

— Pedig semmi egyéb dolgod sincs, mint-hogy ezeket a szemeket elrakjad.

Ethel megfordult.

— Ha elraknám őket, — az „elrakom” szót különös nyomatékkal hangsúlyozta, — csak azt mondanád, hogy elrejtettem őket. Mi hasznom volna, ha megkísérem, hogy a kedvedre járok?

Agonoszság ösztöne dolgozott Lewishamban:

— Bizonyára semmi.

Ethel arcát pír öntötte el és szemében könny csillogott. Hirtelen abbahagyta azonban a védekezést és kibökte, a mi már régen lappangott közöttük. Hangja szenvedélyesre változott.

— Semmit sem tudok a kedvedre tenni, mióta az a Heydinger kisasszony kezdett irogatni neked.

Csend lett, ür támadt közöttük. Valami meglepetés ejtette hatalmába mindkettőjüket. Eddig olyan hallgatag megállapodás-féle volt, hogy Ethel nem vett tudomást Heydinger Alice létezéséről. Lewishamban mintha valami felvillant volna.

— Honnan tudod! — kezdte, de ráeszmélt, hogy ebben az irányban nem haladhat. A természetes embernek az útjára tért, felhor-kanással jelezte vad haragját s hangja kiabálóra vált. — Esztelen vagy! — kiáltotta haragosan tiltakozva. — Ilyen ostobaságot mondani! Mintha valaha is megpróbáltad volna, hogy a kedvedben jársz! Mintha nem lett volna arra ezer alkalmaid!

Megállt, hirtelen megérezve szavainak nagy igazságtalanságát. Visszatért arra a pontra, a hol kezdte:

— Honnan tudod, hogy Heydinger kisasszony...?

Ethel hangja áttört a könnyeken.

— Talán nem kellett volna tudnom? — kérdezte.

— De honnan tudod?

— Azt hiszed talán, hogy nem tartozik rám? Azt hiszed talán, hogy köből vagyok?

— Azt hiszed... azt gondold?

— Igenis, azt gondolom.

Pillanatnyilag Lewisham elképedt erre a kimenetelre, melyet Ethel felfedett előtte. Valami mindent összevágó erejű bizonyíték, valami meggyőző érven gondolkodott, melylyel semmivé teheti ezt az új felfedezést, de nem akart megjönni. Úgy érezte, hogy mindenfelől sarokba van szorítva. Feltörő, eszeveszett harag lett úrrá rajta.

— Feltékenység! — kiáltotta. — Feltékenység! Mintha bizony... Nem kaphatok én olyan tárgyú leveleket, melyeket te nem értesz meg, melyeket te nem akarsz megérteni? Ha mondtam volna, hogy olvasd el őket, nem tetted volna meg... Azért van, mert...

— Mert sohasem adtál alkalmat, hogy megértem őket.

— Nem adtam alkalmat?

— Nem!

— Hogyan?... Eleinte mindent megpróbáltam. Szocializmust, vallást... minden ilyen dolgot... De te nem érdeklődöttél...

MAC KENZIE, A NEMZETKÖZI GYERMEKVÉDŐ SZÖVETSÉG BUDAPESTRE ÉRKÉZETT FŐMSZBIZOTTYA.

nem akartál érdeklődni irántuk. Még azt sem akartad, hogy én foglalkozzam ezekkel a dolgokkal, hogy én törődjem velük! Semmi célja sem volt, hogy magyarázatokba bocsájtakozzam. Te csak egy módon törődöttél velem és semmi egyébbel, a mi rám tartozott, nem törődöttél! Most pedig, hogy egy barátom...

— Barátod!

— Igen, barátom!

— Miért rejtetted el a leveleidet?

— Mert te úgy se értenéd meg, a mivel foglalkoznak... De minnek is magyarázom. Nem szükséges! Feltékeny vagy, ez a vége mindennek!

— Ki nem volna feltékeny az én helyemben? Lewisham úgy nézett Ethelre, mintha nem tudná megérteni a kérdést. Az úgy nehéz volt, kellemetlenül nehéz. Szemügyre vette a szobát, hogy más tárgyra térhessen át.

Az Ethel regényei alól kiásott jegyzetfüzet az asztalon hevert és eszébe juttatta neki a megrontott órák bosszuságát. Hirtelen általános dolgokra tért át. Erősen gesztikulált.

— Így nem mehet tovább! — kiáltotta. — Így nem mehet tovább! Hogy dolgozzam? Hogy kezdhetek így akármit!

Három lépést tett és a szoba közepén megállt.

— Így nem maradhat... így nem mehet tovább! Perpatvar... civódás... egyenetlenség. Ma például!... Dolgozni akartam, át akartam nézni a jegyzeteimet! A helyett te veszekedést kezdesz...

A durva igazságtalanságra Ethel szinte felsikított:

— Nem én kezdtem a veszekedést!...

Az egyetlen válasz erre a kiabálás lehetett és Lewisham kiabált.

— Te kezdted a veszekedést! — ismételte. — Te csináltad az egész zenebonát! Te veszekedtél velem... feltékenységből!... Hogy dolgozhattam én így? Hogy maradhattam meg egy ilyen házban? Megyek. Vedd tudomásul, hogy megyek. Kensingtonba megyek és a könyvtárban dolgozom!

Egyszerre elfulladt a szava és Ethel sem jutott szóhoz. Lewisham körülnézett, hogy a tetőpontot mivel jelezze. Rögtöni cselekvés szükségességét érezte. A kis asztalon Huxley *Vertebrata*-ját pillantotta meg. Felkapta a könyvet, ívben meglóbálta és dühösen belevágta az üres kandallóba.

Egy másodperczig úgy tett, mintha egy újabb röpténi való tárgyat keresne. A fiókos szekrényben megpillantotta a kalapját, megragadta és tragikus képpel kirohant a szobából.

A félig nyitott ajtóban habozott, azután teljesen felszakította és hevesen bevágta maga mögött. Úgy érezte, hogy ez a világ előtt igazolja haragjának a jogosságát s e hitben száguldott az utcára.

Utjának irányával nem is törődve csatangolt a munkába siető emberektől nyüzsgő utcákon s azután inkább csak szokásból irányította lépteit a Brompton Road felé, a hol belekeveredett a reggeli forgalomnak kelet felé irányuló áradatába. Egy ideig, leszámítva a feltörő kételynek egy árnyalatát lelkének a hátterében, kizárólag és tisztán a harag uralkodott rajta. Miért is vette ő feleségül Ethelt? — volt a kérdés, melyen rágódott. Miért volt úgy megírva a sors könyvében, hogy feleségül vegye őt? Mindenesetre azonban már kimondta az elhatározó szót. Tovább nem tűri ezt a helyzetet! Ennek az állapotnak véget kell érni. A megsemmisítő dolgokon elmélkedett, melyeket Ethelnek fog mondani, mikor elhatározását végrehajtja. Kegyetlen jelenetek rajzolódtak le előtte. Ilyen módon fogja félreérthetetlenül megmutatni, hogy tovább nem hajlandó tűrni. Óvatosan kerülte azonban a kérdés felvetését, hogy tulajdonképpen mit nem hajlandó eltűrni.

Micsoda végtet volt az, mely egymáshoz kapcsolta őket? Környezetének minősége bizonyos mértékig hozzáillett gondolatainak a természetéhez. A képzőművészeti múzeumnak redőnyös vasban bővelkedő, szétterpeszkedő épületömbje, a csonkának látszó oratorium, melyek ferdén állanak az utcára,

A LEÉGÉTT MALOM LÁTKÉPE.

hasonló váddal látszottak illetni a sorsukat. De micsoda végtet volt az, mely vele így bánt, olyan nagyszerű kilátások után?

Egyszerre azon vette észre magát, hogy gondolatai magukkal ragadták őt, a múzeum épületén túl. Haragosan fordult vissza és belépett a forgókorlátba. Bement a múzeum épületébe és a régi vasipar csarnoka alatt az egyetemi könyvtárnak vette az útját. Az üres asztalok és a pihenő könyveknek az állványai menedékhelynek tűntek fel...

Reggel ez volt Lewisham állapota. Már jókor délelőtt azonban haragjának a hevesége és szenvedélyes meggyőződése Ethel méltatlansága fölött, elpárolgott. Bánatos kifejezéssel meredt egy halom nem is érintett geológiai szakmunka fölé. Emlékezetében önmagát lármásnak, követelőzőnek és méltánytalannak látta. Mi is történhetett tulajdonképpen vele?

Két órákor, mikor úthán volt Vigourshoz, már éles önvád volt a lelkiállapota. Hogy miként történt ez a változás, szavakban nehéz elmondani, mert a gondolatok finomabbak, mint a szavak és az érzések még bizonytalanabbak, mint e gondolatok. Csak egy volt bizonyos, hogy egy visszaemlékezés ejtette a hatalmába.

A visszaemlékezés messziről jött, a könyv-

tár nyitott üvegtetején keresztül. Először nem érzekelte fel az emléket, csak az akadályt, mely másfelé tereli a figyelmét. Tenyérével rácsapott az előtte fekvő könyvnek nyitott lapjára.

— Az ördög vigye el ezt az átkozott kintornát, — mormogta magában. Egyidejűleg türelmetlenül pattant fel és befogta a kezével a fülét. Azután ellökte magától a könyvet, felugrott és végiment a könyvtár termen. A verkliszó hirtelen elhallgatott és hangja elveszett a tágas terem csendjében.

Lewisham egy ablakmélyedésben állva becsapott egy könyvet és visszatért a helyére.

Váratlanul rajtakapta magát, hogy halk hangon dudol és megint a civakodásra gondol, melyről már azt hitte, hogy sikerült kiűzni az elméjéből.

Vajjon mi történhetett vele? Az a különös érzése volt, mintha valami felszabadult és belopódzott volna az agyába. Mintegy válsz gyanánt egy whortlei látomás, egy szokatlanul élénk látomás merült fel előtte. Látta a holdfényt és a domboldalát, a kis városka megvilágítva és barátságosan terült el alatta s a képhez zene, egy fájdalomosan érzelmes melódia kapcsolódott. Maga sem tudta, hogy miért, de a zene olyan volt, mintha kintornából jött volna, pedig tudta,

A MALOM MÉG ÉCŐ BELSEJE.

A ROMOK A DUNA FELŐL.

A TIHANYI KÖLÖSTOR ÉS TEMPLOM, A HOL A KIRÁLYI PÁRT INTERNÁLTÁK.

A BUDAI LUJZA-MALOM ÉGÉSE.

